

สถานตากอากาศยุคแรกตั้งต้นที่เพชรบุรี (ภาพจากวิกิพีเดีย)

‘หัวหิน’

สถานตากอากาศของชนชั้นสูง

ณ ย่านรุ่ง 24 มิถุนาฯ 2475

“...หัวหิน เป็นถิ่นสำคัญ ชาวเรือกลับพลัน
เจียบเหงา มองแสงดาวเรียงราย คลื่นยังคร่ำยัง
ครวญ....”

คอลละคร “ปริศนา” จะคุ้นเคยกับบทเพลงนี้
“หัวหินล้นมนต์รัก” ขับร้องโดยสุเทพ วงศ์กำแหง
เนื่องจากใช้ประกอบละครโทรทัศน์เรื่อง “ปริศนา” โดย
เฉพาะในเวอร์ชันที่ หมิว-ลลิตา เป็นปริศนาคู่กับท่านชาย
พจน์ นก-ฉัตรชัย คนติดกันทั้งบ้านทั้งเมือง ฝันอยากจะมี
บ้านพักตากอากาศหลังสีขาวริมชายหาดกันเป็นแถว
วันนี้ แม้เวลาจะล่วงเลยไปนานเป็นสิบๆ ปี แต่บ้าน
ไม้หลังสีขาวของปริศนายังอยู่ที่นั่น “บ้านพิชัยญาติ” ของ
ลูกหลานสกุลขุนนาค ส่วนวังคิลาขาว ของท่านชายพจน์
ปรีชา ก็คือ โรงแรมรถไฟ หรือโรงแรมโซฟิเทล เซ็นทารา
แกรนด์ หัวหิน ในปัจจุบัน

ปราชญ์ เครือทอง บอกว่า บรรยากาศของ
“ปริศนา” อยู่ในราว พ.ศ.2500 คือช่วงที่กระแสดความ
นิยมมีบ้านพักตากอากาศของชนชั้นสูงเริ่มซาลงแล้ว-
หลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475

ปริศนา การตากอากาศ กับการเปลี่ยนแปลงการ
ปกครอง 2475 จึงถูกนำมาเชื่อมโยงกันอย่างน่าสนใจ
เพราะถ้าไม่มีสถานพักตากอากาศที่หัวหิน อาจไม่
เกิดเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ ย้ำรุ่งวันที่ 24
มิถุนาฯ ก็เป็นไปได้!

ทำไมต้องเป็น “หัวหิน”?

ชายหาดหัวหิน

สถานีรถไฟหัวหิน
ฝั่งตรงข้าม
คือที่ตั้งของ
สนามกอล์ฟหลวง

โรงแรมรถไฟ
ปัจจุบันยังคงเก็บ
สิ่งของเล่าเรื่อง
เมื่อวันวานไว้

ทางรถไฟมาเพชรบุรี ตอนนั้นยังไม่รู้จักหัวหิน กระทั่งในช่วงต้นรัชกาลเส้นทางรถไฟต่อจากเพชรบุรีลงไป ซึ่งหัวหินในยุคนั้นไม่มีใครสนใจ ปันทรายปลูกอะไรก็ได้ บริเวณชายหาดหิน ไม่สะดวกแก่การจอดเรือราคาถูก

บรรดาเจ้านายมาจับจองที่ดินได้ตั้งแต่โรงแรมรถไฟลงไป เพราะสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ชี

นักเขียนอิสระผู้นี้ ตั้งข้อสังเกตว่า ใครๆ ก็เคยมาหัวหิน บางคนมาแทบทุกปี บางคนมากินข้าวเช้า-เย็นกลับ แต่หลายๆ คนไม่รู้ว่าที่นี่เริ่มต้นอย่างไร ถ้าศึกษาเรื่องวัฒนธรรมการตากอากาศของเจ้านายและชนชั้นสูงแล้ว จะเห็นว่าหัวหินเป็นเมืองตากอากาศที่เกิดขึ้นในยุคหลัง สมัยรัชกาลที่ 6 แล้ว

“ยุคก่อนตั้งแต่สมัยอยุธยา แค่นี้ได้ไปพระพุทธบาทสระบุรี ก็ถือว่าไกลแล้ว โดยเฉพาะบรรดาขุนนางถ้าจะออกจากเมืองหลวงต้องขอพระบรมราชานุญาต การได้ติดตามไปไหว้พระพุทธบาท สระบุรี ถือเป็นสวรรค์แล้ว

การตากอากาศที่เป็นการตากอากาศจริงๆ แบบที่เราเข้าใจในปัจจุบัน น่าจะเริ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ก่อนหน้านี้ อย่างในรัชสมัยรัชกาลที่ 4 ขึ้นไปจนถึงรัชกาลที่ 1 พระเจ้าอยู่หัวจะไม่ค่อยเสด็จออกจากเมืองหลวง เพราะเป็นเรื่องของความปลอดภัย จะมีบ้างก็เช่น พระนเรศวร ซึ่งเคยเสด็จมาถึงที่นี่ หรืออย่างพระเจ้าเสือที่

เสด็จมาทรงเปิดตึกปลา

การที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯสร้างพระนครคีรีที่เพชรบุรีมีเรื่องของการเมืองอยู่บ้าง เพราะเพชรบุรีในสมัยนั้นเป็นเหมือนชายแดนกรุงเทพฯ ถ้าเป็นอีสานก็จะเป็นนครราชสีมา ส่วนทางเหนือจะสิ้นสุดแค่พม่าโลก ฉะนั้นการมาพักผ่อนที่เพชรบุรีจึงมีน้อยนะเช่นกัน”

ปราชญ์หรืออธิบายเพิ่มเติมว่า การตากอากาศ ที่เป็นกิจจะลักษณะแบบมีบ้านพัก ตอนนั้นยังไม่เกิดขึ้นเป็นจริงจัง กระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 5 เริ่มมีการสร้างเป็นการถาวร เช่น ที่เกาะสีชัง ซึ่งเป็นจุดเดิมน้ำจืด เวลาจะเอาเรือกลไฟไปภาคใต้ หรืออย่างแถวอ่างศิลา ก็ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการมาตากอากาศในช่วงปลายรัชกาลที่ 4 ต่อรัชกาลที่ 5

ขณะที่ หัวหิน เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โปรดให้มีการสร้าง

ปรีดี พิศภูมิวิถี

ปรมินทร์ เครือทอง

ทางรถไฟมาเพชรบุรี ตอนนั้นยังไม่ถึงหัวหิน ยังไม่มีใครรู้จักหัวหิน กระทั่งในช่วงต้นรัชกาลที่ 6 มีการสำรวจทำเส้นทางรถไฟต่อจากเพชรบุรีลงไปอีก จึงมาเจอหัวหิน ซึ่งหัวหินในยุคนั้นไม่มีใครสนใจ เพราะพื้นที่เป็นดินปนทรายปลูกอะไรก็ไม่ได้ บริเวณชายหาดเต็มไปด้วยโขดหิน ไม่สะดวกแก่การจอดเรือ ราคาที่ดินแถวนี้จึงราคาถูก

บรรดาเจ้านายมาจับจองที่ดินบริเวณหาดทางด้านใต้ตั้งแต่โรงแรมรถไฟลงไป เพราะตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งโปรดให้มีการสร้าง

พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน และต่อเนื่องมากระทั่งในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

หัวหินกลายเป็นสถานพักตากอากาศยอดนิยมเมื่อมีรถไฟเกิดขึ้น โดยความนิยมนี้ต่อเนื่องมาจากจังหวัดเพชรบุรี เพราะเมื่อความสะดวกสบายเริ่มเข้าถึงมากขึ้นๆ เจ้านายและชนชั้นสูงเริ่มใช้ที่นี่เป็นสถานที่ตากอากาศ จนล้นลงมาถึงหลัง 2475 หัวหินขบเซาเพราะเจ้านายเริ่มหายไจากหัวหิน และถูกสถานที่อื่นๆ แย่งชิงความน่าสนใจไป เพราะการตากอากาศกลายเป็นเรื่องของชนชั้นทั่วไป เริ่มมีบางแสน มีสถานตากอากาศอื่นๆ

บ้านพิชัยญาติ ของทายาทสกุลขุนนาค

พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน

“ประเด็นสำคัญคือ ที่นี่เป็นจุดที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ทรงรับรู้ข่าว 24 มิถุนาฯ 2475 ย้ำรู้งั้นเอง วันที่เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองยึดอำนาจที่ใจกลางกรุงเทพมหานคร ซึ่งขณะนั้นพระเจ้าแผ่นดินของสยามไม่ได้อยู่ในกรุงเทพฯ ท่านอยู่ที่หัวหินนี่เอง ทรงกอล์ฟอยู่ ขณะทราบข่าวว่า มีการปฏิวัติขึ้นแล้ว” ปราโมรินทร์บอก

และเพื่อเห็นถึงบรรยากาศเมื่อคืนวันเก่าๆ ให้เป็นการบอกเล่า แลกเปลี่ยนเรื่องเล่า ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน “มติชนอคาเดมี” อาสาจัดพาไปรู้จัก จุดเริ่มต้น สังคม แฟชั่น รสนิยม การพักผ่อนของเจ้านายและชนชั้นสูง กับทิวทัศน์วัฒนธรรมที่ชื่อว่า “เที่ยวหัวหิน เมืองตากอากาศชนชั้นสูง จ.เพชรบุรี-จ.ประจวบคีรีขันธ์” ระหว่างวันที่ 18-19 ตุลาคม 2557 (รายละเอียด โทร. 08-2993-9097, 08-2993-9105)

พาไปชมพระราชมาราชนิเวศน์ พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน ฯลฯ รวมทั้งไปรู้จักกับ บ้านพิชัยญาติ บ้านของสายสกุลขุนนาค หนึ่งในตระกูลเก่าแก่ที่ผูกพันกับหัวหินมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4

ซึ่ง ผศ.ดร.ปรีดี พิศภูมิวิถิ อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา อธิบายขยายความเพิ่มเติมว่า ตั้งแต่รัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา มีการสร้างเขาวัง ซึ่งผู้ที่รับสัมปทานการก่อสร้างคือ สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) โดยการขอรับพระราชทานอากรน้ำตาลแลก หมายความว่า มีสิทธิในการทำน้ำตาลและเอาสตางค์ให้หลวง เพื่อที่หลวงจะเอาเงินตรงนี้ไปสร้างพระนครคีรี หรืออีกนัยหนึ่งคือ พระนครคีรีสร้างขึ้นมาจากภาษีน้ำตาลที่ถูกประมูลไปโดยตระกูลขุนนาค

ดังนั้น ตระกูลขุนนาคจึงผูกพันกับที่นี่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 จนมาถึงสมัยรัชกาลที่ 5 เจ้าพระยาสุรพันธ์พิสุทธิ์ (เทศ บุนนาค) กับท่านผู้หญิงสุรพันธ์พิสุทธิ์ (อุ) ซึ่งมีลูกเป็นจำนวนมาก แต่ลูกสาวจำนวนหนึ่งคือ 5 คน ส่งตัวเข้าถวายรัชกาลที่ 5 ก็คือ กลุ่มเจ้าจอมที่เรียกว่า “เจ้าจอมก๊กอ”

ในช่วงปลายรัชกาล พระองค์ทรงเป็นห่วงเจ้าจอมที่ไม่มีลูก เกรงว่าเมื่อท่านสวรรคตแล้ว จะไม่มีที่พึ่งพิง จึงทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงเจ้าพระยาวรวงศ์ไพบูลย์พัฒน์ว่า เจ้าจอมคนไหนอยู่เมืองใดเมื่อท่านสิ้นแล้วให้หาที่ที่เมืองนั้นให้ ขณะเดียวกันทรงตัดสินพระทัยซื้อที่ดินบริเวณวัดร้างแถบริมแม่น้ำเพชรบุรี สร้างพระราชวังราชมาราชนิเวศน์ หรือพระราชวังบ้านปืนเป็นที่ประทับ แต่วางศิลาฤกษ์ได้ไม่นานก็สวรรคต พระราชวังบ้านปืนจึงมาเสร็จสมัยรัชกาลที่ 6

ฉะนั้นสายสกุลขุนนาคจึงมีความผูกพันมาตั้งแต่ราชบุรี แล้วมามากที่สุดคือเพชรบุรี เพราะนี่คือกลุ่มที่ส่งบุตรหลานมาดำรงตำแหน่งในราชสำนัก 5

เสร็จสมัยรัชกาลที่ 6

ฉะนั้นสายสกุลขุนนาคจึงมีความผูกพันมาตั้งแต่
ราชบุรี แล้วมามากสุดคือเพชรบุรี เพราะนี่คือกลุ่มที่ส่ง
บรรดาลูกสาวเข้าไปเป็นเจ้าจอมในรัชกาลที่ 5

“บ้านพิชัยญาติ” คือบ้านของขุนนางที่มีอันจะกิน
ที่มาจับจองพื้นที่เลยจากพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน เมื่อ
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงย้ายจาก
หาดเจ้าสำราญมาพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน ฉะนั้นกลุ่ม
ชนชั้นสูงก็ตามลงมาด้วย พื้นที่แถวนี้จึงถูกจับจองโดย
ราชวงศ์และชั้นสูง เช่น ราชวงศ์กฤดากร บริพัตร รวม
ทั้งสกุลขุนนาค สกุลใหญ่ที่มีบทบาท เช่น โชติกเสถียร
สารสิน ดิศกุล

“เพราะการมีบ้านพักตากอากาศ หัวหินถึงกลายเป็น
เมือง และเจ้านายถึงมาประทับ ประจวบกับเกิด
เหตุการณ์ 24 มิถุนาฯ 2475 ที่ไม่มีกษัตริย์ประทับที่
เมืองหลวง”

ไปสืบเสาะ เจาะลึกว่า ย่ำรุ่งวันที่ 24 มิถุนาฯ 2475
เกิดอะไรขึ้นกันแน่ที่หัวหิน ?

พนิดา สงวนเสรีวานิช